

Muhoray Árpád

A KATASZTRÓFAVÉDELEM AKTUÁLIS FELADATAI¹

Absztrakt

A szerző 2012. október 11-én tartotta meg előadását a Magyar Honvédség Stefánia úti kultúrotthonában, a Magyar Hadtudományi Társaság tudományos, ismeretterjesztő előadássorozatában „A katasztrófavédelem aktuális feladatai” címmel. A Hadtudományi Társaság Belügyi Szekciójának tagjaként, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézetének oktatójaként igyekezett áttekintést adni a magyar katasztrófavédelem elmúlt 2 évben történt változásairól, szervezet, feladat és irányítási rendszerében való korszerűsítésének fontosabb mozzanatairól, aktuális feladatairól. Elmondható, hogy a változtatások az elmúlt 12 év gyakorlati tapasztalatai alapján szükségesek voltak, napjainkra a katasztrófavédelem megújult, ehhez az Alaptörvénnyel összhangban kiadott, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. számú törvény hozzárendelte a jogszabályi alapot. A katasztrófavédelem feladatrendszerének eredményes teljesítésével magasabb szinten járul hozzá a közbiztonsághoz, Magyarország lakossága életének, anyagi javainak védelméhez.

Kulcsszavak:

katasztrófavédelem, közbiztonság, változások szükségessége, korszerűsítés, tűzoltóság, iparbiztonság, polgári védelem.

Árpád Muhoray

ACTUAL TASKS OF THE DISASTER MANAGEMENT

Abstract

The author presented his lecture in the Cultural House of Hungarian Home Defence Forces in the scientific, educational lecture series of the Hungarian Society of Military Science and the University of Omniscience with the title of "Actual tasks of the disaster management " in 11 October 2012. As a member of the Internal Affairs Section of the Society of Military Science and a lecturer of the Disaster Management Institute of National University of Public Service the author tried to give an overview about the last 2 years changes of the Hungarian disaster management, the most important moments of actual task of the modernization of their organization, functions and management system. It can be said that in the basis of the practical experience the changes of last 12 years were necessary and now disaster management renewed, contributed to this the legal basis in accordance with this Basic Law, disaster management act of the 2011. The effective performance of disaster management system at a higher level contributes to public safety and the protection of the lives and material goods of the Hungary's population.

Keywords:

disaster management, public safety, need of changes, development, fire protection, industrial safety, civil protection

A több mint 10 éves történet 2000. január 1-jével kezdődött, amikor *a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről, és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről* szóló 1999. évi LXXIV. számú törvény alapján

¹ A szerző 2012. október 11-én, a Honvéd Kulturális Központban, a Mindenki Hadtudománya című előadássorozat keretében elhangzott előadásának szerkesztett változata.

egy akkor új, országos hatáskörű rendvédelmi szervbe, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságba integrálták a Tűzoltóság Országos Parancsnokságát és a Polgári Védelmi Országos Parancsnokságot. A korábbiak bázisán akkor egy új rendészeti szerv alakult meg, de az elsődleges beavatkozó hívatásos tűzoltóságok felett alapvetően csak szakmai felügyeleti jogkört gyakorolt. A főigazgatóság létrehozását indokolták

- a háborús fenyegetettség csökkenéséből adódóan a polgári védelem békeidőszaki katasztrófák elleni feladatokban történő hangsúlyosabb bevonása;
- az önkormányzati tűzvédelmi rendszer szakmai felügyeletének biztosítása;
- a hatósági feladatok erősítése, a lakosság védelme érdekében a polgári veszélyhelyzeti tervezés;
- európai uniós csatlakozásunk előfeltételeként a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzése érdekében a SEVESO II. irányelvben rögzített feladatok honosítása, megvalósítása;²
- a megelőzés, védekezés, helyreállítás hármas egységének alkalmazása.

A tűzoltó és polgári védelmi jogelődökből létrehozott új katasztrófavédelmi szervezetnek, mint kihívásokkal, szembe kellett nézni a civilizációs veszélyekkel, a természeti csapásokkal, a humán és ökológiai fenyegetésekkel. A civilizációs veszélyeket a nukleáris-energiarendszerek, nukleárisanyag-szállítások, a határon túli nukleáris balesetek, a veszélyes anyagokkal bekövetkező ipari balesetek, a veszélyes üzemek, és a veszélyes anyagszállítások jelentették. A természeti csapások fenyegetései hidrológiai,³ geológiai,⁴ valamint meteorológiai eredetűekként lettek prognosztizálva. A humán és ökológiai kihívásokat az ökológiai szennyezések, a természetet veszélyeztető tüzek, a lehetséges járványok, a proliferizáció, a migráció, a terrorizmus lehetséges előfordulásai jelentették.

A kihívások közül már 2000-ben, közvetlenül a megalakulást követően a tiszai cianid-szennyezést, az egyik legjelentősebb tiszai árvizet, a pusztaszőlősi gázkitörést, majd 2001-ben a máig legnagyobb pusztítást jelentő beregi árvizet kezelte eredményesen, hatékonyan az új katasztrófavédelmi szervezet.

A prognosztizált kihívásokra az újonnan létrehozott katasztrófavédelem stratégiai válaszokat adott. A komplex jellegűnek tekintett kihívásokra a válaszokat is komplexen fogalmazta meg. A veszélyeztetést, ezáltal a veszélyek elleni küzdelmet is folyamatjellegűnek tekintette, bizonyos feladatokat azonban meghatározott személyi feltételeket. Nemzetileg koordinálttá tette a korábbi két országos hatáskörű szerv integrációja után a katasztrófák elleni védekezést. Ennek egyik alapidokumentumául szánta és megkezdte a Nemzeti Katasztrófavédelmi Stratégia kidolgozását. Ma is sarkalatos elv a védelem fázisainak akkori elfogadtatása, a *megelőzés, a védekezés, a helyreállítás* hármas egysége.

A kihívásokra való válaszadáshoz a 2000. január 1-jétől hatályba lépett első Katasztrófavédelmi törvény⁵ (Kat. tv.) alapot biztosított az akkori új szabályozáshoz. A törvény a jogi, a tevékenységi és az együttműködési feltételeket is rögzítette a tűzvédelmi, a polgári védelmi törvények megújított tartalmával, mindhárom törvény

² SEVESO II. Irányelv: A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleseti veszélyek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK Tanácsi Irányelv

³ Mint ár- és belvizek.

⁴ Jellemzően földrengés és földcsuszamlás.

⁵ 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről.

egységes értelmezésével, azaz világosan létrejött egy új, szervezet, feladat és felelősségi rendszer.

A változások szükségessége és fő irányai

2012. január 2-án az egységes integrált katasztrófavédelem megalakítása alkalmából a budapesti Syma Csarnokban tartott ünnepi állománygyűlésen – egyben csapatzászló-átadási ünnepségen – dr. Bakondi György tűzoltó altábornagy, a BM OKF főigazgatója fontos pillanatnak ítélte meg a rendezvényt a tűzoltóság, a polgári védelem és az iparbiztonság számára, egyben kifejtette, hogy az Alaptörvény alapján elfogadott sarkalatos törvény, az új Katasztrófavédelmi törvény rendszerváltás léptékű változásokat hozott a magyar katasztrófavédelem életében. Az ünnepségen dr. Orbán Viktor miniszterelnök úgy értékelte, hogy a katasztrófavédelem a magyar állam egyik legsikeresebb, legfegyelmesebb testülete, amely több mint 10 éves története alapján további fejlesztésre érdemes.

A katasztrófavédelem tevékenységére a súlyos események, veszélyhelyzetek időszakában fokozott társadalmi, illetve politikai figyelem is irányul. Ez tapasztalható volt az elmúlt 12 év jelentős tüzeseteinél, ár- és belvizeinél, ipari baleseteinél, de a nemzetközi segítségnyújtásainál is. Markánsan jelentkezett mindez 2010-ben a tavaszi árvizeknél, a vörösiszap-katasztrófánál. A borsodi árvíz, maga a vörösiszap-katasztrófa, a West-Balkán szórakozóhely tragédiája azonban rávilágított arra, hogy hiányosságok voltak a megelőzés, a hatósági tevékenység, a beavatkozás, a közigazgatás és a társadalmi felkészítés terén. A törvényi szabályozók terén kialakult liberális jogszabályalkotás már-már a közbiztonságot veszélyeztette. A katasztrófavédelmi szervezet létszáma mintegy 300 fővel csökkent, a finanszírozás hiányossága pedig a működésképtelenség szélére juttatta a BM OKF szervezetét – fogalmazta meg dr. Bakondi György tűzoltó altábornagy főigazgató.⁶

A társadalom tagjai elvárják, hogy az arra hivatott szervek a kialakult veszélyhelyzeteket a legjobb tudásuk szerint, szakszerűen hárítsák el, számolják fel. A katasztrófavédelem rendszerében feltárt hiányosságok mellett a gyakorlati élet tapasztalatai, a megújuló, egyre bonyolultabbá és összetettebbé váló veszélyforrások is hozzájárultak az új Katasztrófavédelmi törvény megalkotásához, amely mérföldkő a védekezés valamennyi lehetséges szereplője részére, így a magyar közigazgatás és az állampolgárok számára is.

2012. január 1-jén hatályba lépett a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. számú törvény (új Kat. tv.),⁷ valamint a végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet.⁸ A katasztrófavédelem nemzeti ügy, a közbiztonság része, ezért a társadalom által elvárt szerepének betöltése akkor valósulhat meg, ha a társadalmi, gazdasági, természeti változásokhoz igazodó korrekciók a rendszerben elvégzésre kerülnek, az biztosítja az állami szerepvállalás növelését, a szükséges fejlesztések megvalósítását.

⁶ Dr. Bakondi György tűzoltó altábornagy főigazgató beszéde a Budapesti Olimpiai Központban 2012. január 14-én, az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek első országos találkozásán.

⁷ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

⁸ 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.

A katasztrófavédelem korábbi jogszabályi környezetének átalakításával, irányítása egységes rendjének létrehozásával, az állam szerepvállalásának növelésével emelkedett Magyarország területén a lakosság életének, egészségének, vagyonának biztonsága, egyben megoldhatóbbá az ország működőképességének fenntartása. A változtatások főbb pillérei a következők:

- a.) a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védelem fokozása új, egységes iparbiztonsági szervezet létrehozásával;
- b.) a lakosság biztonságának erősítése a katasztrófavédelmi igazgatási rendszer átalakításával;
- c.) a polgári védelem átalakítása, szerepének növelése, a polgári védelmi szervezetek alkalmazásának fejlesztése;
- d.) új, állami tűzoltóság szervezése az egységes katasztrófavédelmen belül;
- e.) a hatékonyság növelése a finanszírozással, logisztikával összefüggő változtatásokkal.⁹

Áttekintve részletesen az új jogi szabályozásokat, látható, hogy az új Kat. tv. hatálytalanítja a *polgári védelemről* szóló az 1996. évi XXXVII. számú törvényt, viszont a polgári védelmet megújítóan szabályozó szakaszok beépültek magába az új Kat. tv.-be; ugyanakkor számos, előremutató módosítással hatályban maradt a *tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról* szóló 1996. évi XXXI. számú törvény.

Összességében az elmúlt évek gyakorlati tapasztalatai bizonyították, hogy szükséges volt a kormányzati katasztrófavédelmi koordinációs szerv, védelmi igazgatás területi és helyi szintjén az irányítási jogosítványok, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv megújítása annak érdekében, hogy a megelőzési, hatósági és védekezési intézkedések meghozatala szervezettebben, hatékonyabban történjen. A megújítás jogszabályi alapon, az eltelt 12 év polgári veszélyhelyzetei és kritikus pillanatai, a hatósági munka során szerzett tapasztalatai figyelembevételével történt. Nem elméleti síkon, gyakorlati oldalról közelíti meg a katasztrófavédelem rendszerét. Minőségi változás következett be a veszélyhelyzetek megelőzése érdekében folytatott hatósági munka, és a lakosság-tájékoztatás, felkészítés módja területén. A társadalom érdeke, hogy célirányos prevenció révén megelőzze a katasztrófa helyzeteket. Hatékony katasztrófavédelem kell a közbiztonságért, melyhez az állami szereplők, önkormányzatok állampolgárok más minőségű részvétele szükséges – hangsúlyozta dr. Bakondi György 2012. 10. 10-én, az Európai Önkéntes Polgári Védelmi Szervezetek Fórumán tartott előadásában.

A új Kat. tv. új értelmező rendelkezései alapján változott maga a *katasztrófa fogalma*,¹⁰ összhangban az Alaptörvény minősített időszakokat meghatározó szakaszával. A katasztrófa a veszélyhelyzet, és nem szükséghelyzet kihirdetésére

⁹ Muhoray Árpád: A 2001-es beregi árvíz tizedik évfordulóján túl. Belügyi Szemle, 60. évfolyam 2012/9. szám; pp.107–123., p. 118.

¹⁰ 2011. évi CXXVIII. tv. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról 3.§ 5. bek. alapján a katasztrófa fogalma: a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.

alkalmas állapot, vagy helyzet. Ugyanakkor a veszélyhelyzeteket kiváltható események megállapítását is az új Kat. tv. tartalmazza, a Kormány veszélyhelyzet esetén bevezethető rendkívüli intézkedéseivel együtt.

Új módon kell a továbbiakban elvégezni és megállapítani a *nemzeti katasztrófa-kockázat értékelését*, azaz számba venni a legfontosabb fenyegető tényezőket és azok bekövetkezési gyakoriságát. Az Európai Bizottság 2009. március 4-én az Európai Tanácsnak közleményt nyújtott be a természeti csapások, és az ember okozta katasztrófák megelőzésére irányuló közösségi koncepcióról. A közlemény alapján megfogalmazott tanácsi következtetések közül a 2011. április 7-én 8068/1/11 számon kiadott fogalmazta meg az elvárásokat a katasztrófakezeléssel kapcsolatos kockázatértékelés továbbfejlesztéséről az Európai Unióban. Ennek értelmében valamennyi tagállam – így hazánk is – megkezdte a nemzeti kockázatértékelés elveinek kidolgozását, a kockázatok azonosítását, elemzését, majd az elfogadott értékelést a Bizottság részére 2011 végén megküldte.

A BM OKF vezetésével az érintett ágazatok, országos hatáskörű központi államigazgatási szervek és felsőoktatási intézmények reprezentánsaiból létrehozott munkacsoportok elfogadott *Katasztrófa Kockázat Értékelése*¹¹ alapján hazánkban a *ma leginkább kihívást jelentő kockázati tényezők* az alábbiak:

- ár- és belvíz, valamint villám-árvíz;
- rendkívüli időjárás;
- földrengés;
- erdőtűz;
- iparbiztonsági kockázat:
 - veszélyes anyaggal foglalkozó üzemek,
 - veszélyes áruszállítás,
 - nukleáris veszélyeztetettség;
- társadalmi kockázat:
 - menekültügy, migráció,
 - demográfiai változások,
 - klímaváltozás.

Polgári védelmi feladatként határozták meg az új Kat. tv. 52.§ j) pontjában a települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérését. Erre alapozva tehát módosul a települések katasztrófavédelmi besorolása is. A korábbi elveken túlhaladva minden település I–III. fokozatig besorolásra fog kerülni.

Már az első Kat. tv. is rendszerszemlélettel közelítette meg értelmező rendelkezéseiben a katasztrófavédelem fogalmát, melyet napjainkban is helytállónak tekintve vett át az új Kat. tv. a 3.§ 8. pontjában. Eszerint a *katasztrófavédelem* a különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakosság életét és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják. E sorokból érthető a művelti tevékenységek folyamata, mint cselekvés, másrészt a

¹¹ A Tanács 8068/1/11. számú következtetésében foglaltaknak való megfelelés érdekében kidolgozásra került a Nemzeti Katasztrófa Kockázat Értékelése.

korábban említett hármasszámú folyamatrendszer, a megelőzés, védekezés, helyreállítás, és a cél megjelölése is, azaz az élet és anyagi javak védelmezésének feladata.

Hasonlóan fontos az új Kat. tv. 2.§ (1) pontja, amely meghatározza a katasztrófavédelemben résztvevők körét.¹² A katasztrófák elleni védekezést és a következmények felszámolását alapvetően a különböző szervek, szervezetek, de egyes állampolgárok, és védekezési rendszerek működésének összehangolásával kell biztosítani, melyben a felelősséget emeli ki a nem természeti katasztrófát okozók védekezésben való kötelező részvétele.

A katasztrófák elleni védekezés irányításának vezető szerve a *Kormány*, amely a katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése, a katasztrófák elleni felkészüléssel, megelőzéssel, védekezéssel és helyreállítással kapcsolatos feladatok összehangolása érdekében kormányzati koordinációs szervet működtet.

A Kormány a 1150/2012. (V. 15.) számú Kormányhatározatában intézkedett a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (a továbbiakban: KKB) létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról.¹³ A Kormányhatározat szerint a KKB elnöke a belügyminiszter, tagjai a miniszterek által megbízott állami vezetők, elnökhelyettes az elnök által megbízott tag. A KKB ülésén állandó meghívott a BM OKF főigazgatója, az országos rendőrfőkapitány, a Honvéd Vezérkar főnöke, a Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ vezetője, a Tudományos Tanács elnöke, a KKB adminisztratív feladatait ellátó szervezeti egység vezetője. A KKB elnökének döntése és meghívása alapján tanácskozási joggal vesznek részt az országos hatáskörű feladatokat ellátó szervek vezetői, a napirendben érintett megyei védelmi bizottság elnöke, más meghívható személyek, akik katasztrófaveszély, vagy veszélyhelyzet időszakában szakmai kompetenciájukban értékelést, javaslatot tesznek a KKB döntés-előkészítő, koordinációs munkájában a természeti és civilizációs katasztrófák megelőzése, elhárítása, illetve következményeik enyhítése feladataihoz.

A KKB a katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos feladatok összehangolt támogatása érdekében operatív munkaszervként KKB *Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központot* (a továbbiakban: KKB NVK) hoz létre, amely részleges állománnyal a BM OKF bázisán, vagy 24 órás folyamatos munkarendben a BM bázisán működik, félévente gyakorlatot tart, vezetője a BM OKF országos polgári védelmi főfelügyelője. A KKB NVK vezetőjének munkáját általános és szakmai helyettes támogatja.

A KKB NVK vezetőjének szakmai helyettese minden esetben annak a központi államigazgatási szervnek az állományába tartozó, a szakmai feladatok ellátásáért felelős vezető beosztású személy, melynek az adott katasztrófatípus kezelése, elhárítása a jogszabályban meghatározott alapvető feladatait, felelősségi körét elsődlegesen érinti. Úgyszintén ennek az államigazgatási szervnek a bázisán kell

¹² A védekezést és a következmények felszámolását az erre a célra létrehozott szervek és a különböző védekezési rendszerek működésének összehangolásával, az állampolgárok, valamint a polgári védelmi szervezetek, a gazdálkodó szervezetek, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, az állami meteorológiai szolgálat, az állami mentőszolgálat, a vízügyi igazgatási szervek, az egészségügyi államigazgatási szerv, az önkéntesen részt vevő társadalmi szervezetek, valamint az egyesületek és az erre a célra létrehozott köztestületek, továbbá nem természeti katasztrófa esetén annak okozója és előidézője, az állami szervek és az önkormányzatok bevonásával, illetve közreműködésével kell biztosítani.

¹³ 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról.

létrehozni az illetékes védekezési munkabizottságot is. A védekezési munkabizottság vezetője egyben az NVHK vezető illetékes szakmai helyettese.

A KKB munkáját a BM OKF bázisán működő adminisztratív szerv biztosítja, illetve Tudományos Tanács támogatja, melynek a KKB elnöke által felkért tagjai a tudomány eredményeire alapozva képviselik álláspontjukat, ahogy tették azt a vöröiszap-katasztrófa következményeinek felszámolásakor is.

A Katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter feladatai közül fontosságát tekintve kiemelkedik, hogy 3 évente jelentést készít az Országgyűlésnek és a Kormánynak a természeti csapásokra és a civilizációs katasztrófákra kiterjedő kockázatelemzésekről, a felkészülés helyzetéről, a védekezésről. A továbbiakban felelősséget visel a kritikus infrastruktúrák védelméért a katasztrófák elleni védekezés területén.

A katasztrófavédelem alapvető rendeltetése:

- a magyar lakosság élet- és vagyonbiztonságának védelme;
- a nemzetgazdaság védelme;
- a kritikus infrastruktúra elemek biztonságos működésének védelme.

A katasztrófavédelem a közbiztonság szerves része.

Feladatai időrendi ciklikusságban: a megelőzés, a mentés és kárelhárítás, a helyreállítás-újjaépítés. A tevékenységi fázisai az alaprendeltetésének megvalósítása érdekében: a veszélyeztető, fenyegető tényezők azonosítása, kockázatelemzés-értékelés, információ szolgáltatása, tájékoztatás, felkészítés, értesítés, riasztás, hatósági döntés kialakítása, beavatkozás, arányosság biztosítása az intézkedések és a veszélyeztetés között.

A katasztrófák elleni védekezésben kiemelt fontossággal bírnak a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter irányítása alá tartozó, a végrehajtást végző szervek. A katasztrófavédelem megvalósításában részt vevő hivatásos katasztrófavédelmi szerv

- az országos illetékességű *központi szervből*,
- a megyei, fővárosi illetékességű *területi szervekből*,
- a *helyi szervekként* feladatukat ellátó katasztrófavédelmi kirendeltségekből
- és a hivatásos tűzoltóságokból áll.

A központi szerv vezetője, az országos katasztrófavédelmi főigazgató vezeti a központi szervet, irányítja a területi és helyi szervek működését, szakmai tevékenységét. A feladatok végrehajtásában nem mellékes az állománykategóriák összetétele. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv tagjai hivatásos állományúak, kormánytisztviselők, köztisztviselők és közalkalmazottak lehetnek.

A *BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság* országos hatáskörű központi államigazgatási, rendvédelmi szerv, amely közigazgatási hatásköröket is ellát, feladatait a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a Kat. tv.) és más jogszabályok alapján hajtja végre. A BM OKF feladatainak ellátása során országos parancsnoksági hatásköröket is gyakorol. A BM OKF a Belügyminisztérium fejezetéhez tartozó, középírányító költségvetési szerv, az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról rendelkező 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet 7. §-a alapján önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv.

A BM OKF alapvető rendeltetése a belügyminiszter által jóváhagyott Szervezeti és Működési Szabályzata¹⁴ alapján a lakosság élet- és vagyonbiztonságának, a nemzetgazdaság és kritikus infrastruktúra elemek biztonságos működésének védelme, a katasztrófák hatósági megelőzése, a bekövetkezett polgári veszélyhelyzetekben a mentés végrehajtása, a védekezés megszervezése és irányítása, a káros következmények felszámolása, valamint a helyreállítás, újjáépítés megvalósítása.

A BM OKF rendeltetésének betöltése érdekében:

- iparbiztonsági, tűzvédelmi, polgári védelmi ágazatokat működtet, gyakorolja azok hatósági jogköreit;
- veszélyhelyzetek megelőzése érdekében összehangolja a hatóságok tevékenységét;
- kiemelt hatásköröket gyakorol a hazai kritikus infrastruktúrák beazonosításában, a polgári veszélyhelyzeti tervezésben, a védelmi igazgatásban, a nemzetgazdaság mozgósításában, az állami tartalékgazdálkodásban;
- szabályozza, irányítja, és teljes körűen felügyeli a magyarországi tűzvédelmi rendszert;
- helyi és területi készenléti hivatásos szervei útján végzi a tűzoltást, a műszaki mentést, a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását;
- irányítja az önkormányzati, a létesítményi tűzoltóságok, valamint az önkéntes tűzoltó egyesületek részvételét a tűzoltásban, műszaki mentésben, megyei szinten műveletirányítási tevékenységet végez;
- fenntartja az országos, megyei, helyi és üzemi önkéntes és köteles polgári védelmi szervezeteket, a speciális mentőszervezeteket;
- szakmai irányítási jogkört gyakorol a közbiztonsági referensek működése, felkészítése, képzése során, a lakosság felkészítésében, riasztásában és veszélyhelyzeti tájékoztatásában;
- szabálysértési jogkörében eljárva a törvény által meghatározott esetekben helyszíni bírságot szab ki;
- feladatellátása során együttműködik a Kat. tv.-ben meghatározott katasztrófavédelemben résztvevő szervekkel és szervezetekkel, az oktatási, tudományos intézményekkel, a nemzetközi katasztrófavédelmi szervekkel és szervezetekkel és a biztonságot szolgáló más hatóságokkal;
- képviseli Magyarországot az ENSZ OCHA, az EU, a NATO szakmai szervezeteiben, nemzetközi szakmai szövetségekben;
- készen áll a nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtásra külföldi államoktól, nemzetközi szervezetektől jött kérés alapján, illetve a Kormány kérése alapján érkező nemzetközi segítség fogadására;
- távközlési, informatikai, az országot lefedő mérő, érzékelő, lakosságriasztó-rendszereket, speciális eszközöket gyártó és javító gazdasági társaságot működtet, beruházás-szervezést és ingatlangazdálkodást végez, jelentős eszközparkkal, kiépült logisztikai háttérrel rendelkezik;
- működteti a Katasztrófavédelmi Oktatási Központot, a Katasztrófavédelem Központi Zenekarát, Múzeumát, és Kutatóintézetét, támogatja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézetét,

¹⁴ É/3468/2012. számú főigazgatói utasítással közzétett Szervezeti és Működési Szabályzat.

- rendszeresen újságot, szakmai folyóiratot, tananyagokat jelentet meg, tudományszervezést végez.

A területi szerv, a *megyei és a fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság* önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv, amely jogszabályban meghatározott ügyekben hatóságként jár el, ellátja a jogszabályokban részére meghatározott feladatokat, irányítja a katasztrófavédelmi kirendeltségeket és az alárendeltségébe tartozó hivatásos tűzoltó parancsnokságokat. A területi szervek a Kat. tv. 24. §. (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján ellátják az önkormányzati tűzoltóságok, a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek szakmai irányítását és felügyeletét.

A BM OKF szervezeti felépítésében alapvető változás, korszerűsítés, hogy országos, területi és helyi szinten is azonos a *tűzoltósági, polgári védelmi és iparbiztonsági* ágazati szakmai felépítés, melynek legfontosabb eredménye a vezetési struktúra hatékonyságának növelése.

A katasztrófavédelem országos irányítása átalakításának eredményeként létrejött a valóban integrált katasztrófavédelem. Ezzel hatékonyabbá és közvetlenebbé vált a megelőzés, az erős hatósági jogosítványok alkalmazása, a bevethető erők irányítása, a polgári védelem megújítása. A katasztrófavédelemben tevékenykedők státuszainak száma mintegy 500 fővel nő, így mindösszesen 2014. év végére várhatóan 11 634 tiszt, tiszthelyettes, közszolgálati jogviszonyban álló és köztisztviselő munkavállaló dolgozik majd a hivatásos szervezetnél.

Új elemek az új katasztrófavédelmi törvény alapján

Az *új egységes iparbiztonság* létrehozásának előzménye, hogy a katasztrófavédelem, mint szervezet szerepet játszik a SEVESO-II. Irányelv hatálya alá eső üzemek felügyeletében, illetve a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésében. Az iparbiztonsági feladatok ellátására létrehozott Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség tevékenysége négy fő szakterületre terjed ki. Ezek:

- a veszélyes üzemek felügyelete;
- a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése közúti, vasúti, vízi közlekedési ágazatokban;
- a kritikus infrastruktúrák védelme;
- valamint a nukleárisbaleset-elhárítás szakterülete.

Mérföldkő az ipari biztonság növelésében a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzésében a *küszöbérték alatti üzem* fogalmának bevezetése az üzemeltető irányítása alatt álló azon területre, ahol az alsó küszöbérték egynegyedét meghaladó, de az alsó küszöbértéket el nem érő mennyiségben van a veszélyes anyag jelen.

A hatósági eljárási rendszer egyszerűsítését célozta, hogy a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemekkel és veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos szakhatósági hatásköre 2012. január elsejével megszűnt.

A *Súlyos káresemény elhárítási terv* bevezetése új fejezetet követel az iparbiztonság területén. A terv a küszöbérték alatti üzem üzemeltetői okmánya, amelynek tartalmaznia kell az üzem veszélyeztető hatásainak elemzését, a

veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését, elhárítását, és a következmények csökkentését szolgáló intézkedések rendjét, feltételeit.

Veszélyes tevékenység kizárólag a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, a Kat. tv. IV. fejezete tekintetében „hatóság” engedélyével végezhető, amely a lefolytatott közigazgatási eljárásokért *igazgatási szolgáltatási díjat* szedhet, *katasztrófavédelmi bírság* kiszabására jogosult, az ágazati hatósági feladatokat ellátó szervezetek (a IV. fejezet alkalmazásában társhatóságok) hatósági ellenőrzéseiben *supervisori hatáskört* gyakorol.

A katasztrófavédelem irányításának területi szintű vezetési szerve a *megyei védelmi bizottság* (MVB). Ez a Kormány alatt működő közigazgatási szerv, amely az illetékességi területén ellátja a törvényben és kormányrendeletben számára megállapított katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatokat. Rendeltesége, hogy illetékességi területén – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve közreműködésével – összehangolja és irányítsa a megelőzés, felkészülés, valamint a védekezés megyei és helyi szintű feladatait.

Az új Kat. tv. adta fontos változás, hogy az MVB elnöke a korábbi megyei közgyűlés elnöke helyett a megyei kormányhivatal vezetője, a kormány megbízott. Elnökhelyettesei a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a megyei katasztrófavédelmi igazgató, valamint a honvédelmi feladatok tekintetében a MH állományába tartozó tényleges állományú katona.

A helyi védelmi bizottság feladatkörét érintő döntésben részt vesz a helyi védelmi bizottság elnöke is. Ha a területi, illetve a helyi szintű védekezésben egyidejűleg több szerv együttműködése szükséges, a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt illetékességi területén a megyei, fővárosi vagy helyi védelmi bizottság elnöke, illetve a polgármester jelöli ki. Több megye területét illetően a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt a Kormány vagy bizottsága jelöli ki. A vezető kijelöléséig az események következményeinek felszámolásában elsődlegesen érintett szerv vezetője végzi a védekezés irányítását (Kat. 13.§). A megyei és fővárosi védelmi bizottság elnöke és a polgármester e feladatok irányítása és végrehajtása során államigazgatási jogkörben jár el. Feladatait a megyei kormányhivatal, a főpolgármesteri hivatal, a polgármesteri hivatal, a védelmi bizottság munkacsoportjai és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv közreműködésével látja el.

A főváros kerületeiben, a megyei jogú városokban és a megyei védelmi bizottság által kijelölt városokban *helyi védelmi bizottság* irányítja a védekezésben résztvevő szervek, szervezetek tevékenységét. Illetékességi területét (honvédelmi körzet) a megyei védelmi bizottság állapítja meg. Elnöke a megyei jogú város, a város, a fővárosi kerület polgármestere; elnökhelyettese a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a megyei katasztrófavédelmi igazgató által kijelölt személy, adott esetben a katasztrófavédelmi kirendeltség-vezető.

Tervek szerint 2013-tól létrejönnek a járási kormányhivatalok és átveszik a helyi védelmi bizottságok feladatait.

A *polgármester* illetékességi területén

- irányítja és szervezi a felkészülés és védekezés feladatait;
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv szakmai irányításával mellett irányítja a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenységet;
- gyakorolja az első fokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe.

Az új irányítási rend elemeként veszélyhelyzetben az irányítást a településen a polgármestertől a katasztrófavédelmi területi szerv vezetője által kijelölt személy veszi át.

A polgármester katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos munkáját a *közbiztonsági referens* támogatja. Veszélyeztetettség alapján az I-es és II-es katasztrófa veszélyeztetettségi besoroláshoz tartozó településeken közbiztonsági referensek működnek közre a polgármesterek katasztrófák elleni felkészülési, védekezési, tájékoztatási, helyreállítási feladataiban. Felkészítésük, vizsgáztatásuk központilag, a BM OKF főigazgató intézkedése alapján történik. A közbiztonsági referens intézményének bevezetésével mintegy 1200 fővel növekszik a katasztrófák elleni védekezésben felelősséggel, felkészülten, szervező, javaslattevő, de irányítási feladatokra is képes résztvevők száma.

A *polgári védelmi szervezet* 1948 óta változatlan volt, így az egyik legjelentősebb változás ezen a területen jelentkezett. Megváltozott a polgári védelem fogalma, az új Kat. tv. a korábban a Magyar Honvédség egyes vezetői részéről sajtósággal, vagy tévesen sajátjuknak vélt „honvédelem részekénti” feladat megnevezés helyett *össztársadalmi feladatnak* nevesíti.

A Kat. tv. kéttípusú polgári védelmi szervezet létrehozásáról rendelkezik: az önkéntes és a köteles polgári védelmi szervezetekről. Önkéntes szolgálatot látnak el például a speciális mentőszervezetek tagjai. A BM OKF szakmai követelményeket támaszt velük szemben és a tevékenységüket is támogatja. A köteles szolgálatot zömmel a speciális szaktudással vagy eszközökkel rendelkező állampolgárok adják és polgári védelmi kötelezettség alapján kerülnek beosztásba.

A polgári védelmi kötelezettség személyes kötelezettség az emberi élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében, 18 éves kortól az öregségi nyugdíjkorhatárig tart. A katasztrófavédelmi feladatok végrehajtása érdekében gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség is terheli az állampolgárokat, gazdálkodó szervezetet, intézményeket. „... A védekezés érdekében az eszközök és szaktudásuk bevethető. Ide tartoznak az orvosok, vízügyi szakemberek, mérnökök, statikusok vagy például olyan cégek, amelyeknek nagyteljesítményű technikai eszközökkel rendelkeznek. A köteles szolgálat létszáma legnagyobb részét azok az emberek adják, akik fizikai erejük, munkabírásuk alapján képesek például az árvízi védekezésben részt venni és polgári védelmi kötelezettségük alapján kerülnek behívásra” – hangsúlyozta dr. Orbán Viktor miniszterelnök a SYMA Csarnokban tartott Ünnepi állománygyűlésen és csapatzászló átadási ünnepségen 2012. január 2-án.

Az elmúlt évek kialakult katasztrófavédelmi helyzetek rávilágítottak arra, hogy a katasztrófavédelmi szervek állományán túl jelentős számú, egyes veszélyforrásoknál (például árvízi védekezésnél olykor több ezer) a törvény által meghatározott polgári védelmi kötelezettségének eleget tevő állampolgár bevonására is szükség van. Jelenleg mintegy 102 ezer fő került beosztásra a különböző polgári védelmi szervezetekbe. A polgári védelmi szervezetek összlétszámát a Kormány határozza meg a belügyminiszter javaslatára, a honvédelmi miniszter véleménye figyelembe vételével.

„A 64 éves polgári védelem rendszerét, amelyet annak idején az atomháborús veszély miatt hoztak létre, úgy alakították át, hogy a korábbi, »legyengített« hivatásos létszámú, »elcivilisített«, szaktudás nélküli, tekintélyhiányban szenvedő, mozgósítási és riasztási gyakorlatokat nem tartó, atomvillanásokra készülő szervezet a jövőben valós természeti vagy ipari katasztrófavédelmi helyzetekre fókuszáljon” – összegezte a polgári védelemben bekövetkezett változásokat a BM OKF

főigazgatója a vezetők előtt mondott, „A katasztrófavédelem megújul” című beszédében.

Az ország tűzvédelmi rendszerének fejlesztése keretében a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok központi irányítás alá kerültek, mivel az új jogszabály a tűzoltást és a műszaki mentést állami feladatként határozza meg. Az önkormányzatoknak továbbra is lehetőségük van köztisztviselői tűzoltóságok létrehozására, melyek neve a továbbiakban önkormányzati tűzoltóság. Szakmai irányításukat a BM OKF látja el, eközben számít a jól működő tűzoltó egyesületekre is.

Az új katasztrófavédelmi törvény a tűzvédelem állami kézbe helyezésével számos problémát old meg, elősegíti a helyi érdekektől mentes, egységes rendvédelmi és megfelelő szintű irányítással bíró rendszert. Az állami tűzoltóság a meglévő kapacitások jobb határfokú kihasználásával, az erő- és eszközállomány optimális tervezésével és rendszerben tartásával hatékonyabb tűzvédelmet eredményez, és az anyagi források ésszerűbb felhasználását teszi lehetővé.

A törvényi változás előtt részben önkormányzati fenntartású hivatásos tűzoltóságok a katasztrófavédelmi szervezet részévé váltak költségvetési, képzési, bevetés-irányítási, ellátási és logisztikai szempontból is. A létrehozott 65 katasztrófavédelmi kirendeltség alatt 104 hivatásos tűzoltó-parancsnokság látja el feladatát, alárendeltségükben 65 katasztrófavédelmi őrs és 46 katasztrófavédelmi iroda működik. A tervezett 65 katasztrófavédelmi őrs 2014 végéig alakul meg, ebből 16 őrs már az idén áprilisban megkezdte tevékenységét. Megszüntették azt a 16 tűzoltó-parancsnokságot, amelynek korábban nem volt vonulós egysége, csak hatósági feladatokat látott el. Az átalakítás elsődleges célja az volt, hogy az állami tűzoltóság a meglévő kapacitások hatékonyabb kihasználásával erősítse meg az ország tűzvédelmét, valósuljon meg az állam, a katasztrófavédelem felelősségében az ország teljes területének lefedettsége, egyben csökkentsék a tűzjelzés és a beavatkozás megkezdése közötti jelenlegi, országosan 25 perces átlagot 10-15 percre.

Jelentős változás a tűzoltóságok feladatrendszerében, hogy a polgári védelmi feladatok szervezése is a parancsnokságok útján valósul meg. Alájuk tagozódnak be – a tűzoltási, műszaki mentési feladatot ellátó katasztrófavédelmi őrsök mellett – a polgári védelmi feladatokért felelős katasztrófavédelmi irodák, valamint lett polgári védelmi feladatokért felelős helyettese a tűzoltó parancsnoknak.

Az országos irányítási rendszer részeként a bevezetésre került a *katasztrófaveszély*¹⁵ időszaka, ami lehetőséget biztosít arra, hogy a BM OKF főigazgatója a katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében, a belügyminiszter által előzetesen jóváhagyott Központi Veszély-elhárítási Terv szerint, azonnal intézkedjék az emberi élet, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a kritikus infrastruktúrák védelme, a lakosság alapvető ellátása biztosítása, a káros hatások legkisebbre csökkentése érdekében. A katasztrófaveszély időszak bevezetésének célja egyértelműen a hatékonyság fokozása volt, hisz így a különleges jogrend elemének a *veszélyhelyzetnek* a bevezetése nélkül is hatékony, azonnali intézkedések hozhatók, beavatkozások rendelhetők el, melyekről a főigazgató haladéktalanul tájékoztatja a belügyminisztert.

¹⁵ 2011. évi CXXVIII. törvény. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról, 3. § 9. szerint a katasztrófaveszély fogalma: Olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot.

Hivatkozva az Alaptörvény 53. §-ára, az új Kat. tv. 44.§-a minősíti azokat a helyzeteket, amelyek kiválthatják a veszélyhelyzetet. Ezek lehetnek elemi csapások, természeti eredetű veszélyek, ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek, és egyéb eredetű veszélyek, köztük az újként megfogalmazott kritikus infrastruktúrák működési zavara.

A korábban a Honvédelmi törvényben szereplő *veszélyhelyzetben a Kormány rendeletével bevezethető rendkívüli szabályok és intézkedések* ma már szintén az új Kat. tv.-ben szerepelnek. E helyen nyert megfogalmazást az a tény, amely a vörösiszap-katasztrófa alkalmával eredményesen igazolta is szükségességét, azaz a veszélyhelyzet súlyosbodásának közvetlen veszélye esetén, annak megelőzése céljából *gazdálkodó szervezet* működése rendeletben a magyar állam felügyelete alá vonható.

Veszélyhelyzetre vonatkozó sajátos irányítási szabályként fogalmaz az új Kat. tv. 46.§-a, miszerint ha a veszélyhelyzet több megyét érint, vagy ha az elhárítás érdekében szükséges, a belügyminiszter legfeljebb a veszélyhelyzet fennállásáig *miniszteri biztost* nevezhet ki a védekezési feladatok összehangolására, a megyei védelmi bizottság elnöke irányában meglévő utasítási jogkörrel. Veszélyhelyzetben az önkéntes mentőszervezetek védekezésbe vonásáról is a BM OKF főigazgatója rendelkezik.

A hivatásos állomány felkészítése, az új beosztásba kerülők átképzése érdekében többfajta képzés indult, köztük olyanok is, amelyek során egyes speciális területekkel, például az áramszolgáltatás, a gázszolgáltatás, a vasút különlegességeivel ismerkedtek meg a tűzoltók.

Átalakult a Katasztrófavédelmi Oktatási Központban (KOK) zajló munka. Az oktatás átalakításával együtt, tervezetten létrejött a katasztrófavédelem integrált központi bázisa, amely egyenszilárdságú szakirányú képzést, felnőttképzést valósít meg a tűzoltók, az iparbiztonság és a polgári védelmi ágazatok részére. A megújult képzések alapját a moduláris rendszertípusú képzés biztosítja. A három hónapos első rendvédelmi modul tananyagát 2 hónap időtartamban a leendő katasztrófavédelmi szakemberek, tűzoltók – együttműködési megállapodás alapján – a Rendőr Tiszthelyettes Kiképző Központokban kapják meg. A KOK-ra a képzés 3. hónapjában vonulnak be. Kiemelt hangsúlyt kap a továbbiakban a nyelvi képzés is.

A Nemzeti Közszerződési Egyetemen megalakult a *Katasztrófavédelmi Intézet*, mely a Katasztrófavédelmi Műveleti, a Tűzvédelmi és Mentésirányítási, az Iparbiztonsági Tanszékeket illetve egy Oktatásszervezési Osztályt foglal magába, és ad otthont a katasztrófavédelem felsőfokú szakmai képzésnek. Az Intézet folytatja a jogelőd oktatási intézményekben, így a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, a Rendőrtiszti Főiskolán korábban megkezdett katasztrófavédelmi képzésekhez kapcsolódó szakmai tantárgyak oktatását, a szakmai oktatás szervezését. 2013-tól új katasztrófavédelem alapszak indul a tanszékek elnevezését követő három szakiránnyal.

A *humánszolgálat* területén – az elmúlt évek civilesítésével szemben – egy ellenkező irányú, kedvező tendencia érvényesül. Ma már a katasztrófavédelmi szerveknél, mint a közbiztonság egyik letéteményesét jelentő rendvédelmi szervnél a hivatásos állományúak adják a feladatokat ellátók zömét. Az egészség és az erőnléti állapot megőrzése, valamint a betegségek megelőzése, korai felismerése és gyógyítása érdekében, az állomány egészségügyi és pszichológiai ellátására megyei egészségügyi, pszichológiai és munkabiztonsági ellátó központok alakulnak. Közülük négy már április 1-jén – regionális jelleggel – megkezdte működését a Fővárosi

Katasztrófavédelmi Igazgatóságon és négy megyében, Csornán, Kaposváron, Szegeden és Debrecenben.

A *gazdálkodás* területén szintén új, egységes, központi gazdálkodást megvalósító hivatásos katasztrófavédelmi szervezet jött létre. Területi szinten az igazgatóságoknál a gazdasági igazgatóhelyettesek felelősségével folyik a gazdálkodás. A korábbi 112, helyi szervként működő hivatásos önkormányzati tűzoltóság önkormányzatokhoz rendelt önálló gazdálkodási tevékenysége megszűnt.

A BM OKF-en a Gazdasági Főigazgató-helyettesi Szervezetben a Költségvetési, Informatikai és Műszaki Főosztályok mellett megalakult az Ingatlanguzálkodási, Beruházás-szervezési és Projektelszámoltatási Főosztály. Idén a BM HEROS ZRt. a Belügyminisztériumtól átkerült a BM OKF-hez és 2012 áprilisától átvette a tűzoltó eszközök javítását és fővárosi és a megyei gépjárműjavító-műhelyek működtetését, biztosítva ez által a tűzoltó gépjárművek központi szervizelését, felújítását, hazai típusú új szerek gyártását.¹⁶ A magyar fejlesztésű, hétezer liter víz szállítására alkalmas vízszállító járművek 2012. november 23-i átadási ünnepségén dr. Pintér Sándor belügyminiszter fogalmazott úgy, hogy „... a katasztrófavédelem új, egységes rendszere azt is jelenti, hogy nem lehet az önkormányzatok gazdasági lehetőségeinek függvénye az, hogy az ország egyes területein milyen tűzbiztonsági szintet sikerül biztosítani”.

A korábbi tűzoltóság működését biztosító önkormányzati vagyon térítésmentesen az állam tulajdonába került, így a korábban önkormányzati tulajdonban lévő tűzoltólaktanyák fenntartását is a katasztrófavédelem végzi. Hosszú távú korszerűsítési és fejlesztési program keretében új laktanyák építése valamint, laktanya-felújítások kezdődtek, illetve tervezett a tűzoltólaktanyák energiakorszerűsítési projektjének elindítása is.¹⁷

A katasztrófavédelmi tevékenység lépcsőzött készletigényeinek biztosítására logisztikai szolgáltató bázisok kialakítása kezdődött meg a Gazdasági Ellátó Központ által.

Az egységes rendészeti szerv megjelenítése érdekében, miniszteri utasítás alapján, azonossá vált a Belügyminisztérium alárendeltségébe tartozó hivatásos állomány egyenruházata, így a katasztrófavédelemnél is rendszeresítésre került a 10M rendészeti gyakorlóöltözet. Az egységes öltözetben belül szolgálati jelvény és az ékítmények különböztetik meg a rendészeti szerveket. A csapaterőben történő alkalmazás, és a váratlan feladatok megkezdését pedig az egységes riadócsomag rendszeresítése biztosítja 2 napi hidegélélemmel, tisztálkodó felszereléssel, váltó ruházattal, esővédő felszereléssel mindenkinek.

A szervezeti változás szerepe a hatékonyság növelésében

Az egységes, integrált katasztrófavédelmi reagáló-képesség fokozása, a beavatkozás-irányítás kialakítása indokolta, hogy megváltozott a tűzesetek, műszaki mentést igénylő beavatkozások, de akár katasztrófák jelzésének, bejelentésének, azok fogadásának a rendje, technikai, informatikai háttere. Elsősorban területi és

¹⁶ Vadonatúj vízszállítók kilenc tűzoltóságon
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1438 2012.november 23.

¹⁷ Megújult rendszer, megújult környezetben
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1439 2012. november 26.

helyi szinten alakult át a katasztrófavédelem ügyeleti rendszere, kialakításra került az egységes műveletirányítási rendszer, kiépítésre kerültek a megyei műveletirányítási központok, melyek alkalmasak az egységes európai segélyhívó-rendszer kialakításával, illetve átalakításával kapcsolatos feladatok végrehajtására is.

A megyei katasztrófavédelmi igazgatóságokon létrejöttek a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálatok (továbbiakban: KMSZ). A katasztrófavédelmi műveleti szolgálat olyan speciális szervezeti elem, mobil ellenőrző csoport, amelynek feladata egyebek mellett a katasztrófavédelmi műveletirányítás, a tűzoltás, műszaki mentés irányítása, ellenőrzése, a beavatkozás-elemzések készítése, gyakorlatok szervezése, tűzoltási gyakorlatok ellenőrzése. Mindezekon túl a KMSZ folyamatosan figyelemmel kíséri, hogy rendelkezésre állnak-e a biztonságos beavatkozáshoz szükséges feltételek, ellenőrzi a szolgálatellátást. A KMSZ koordinálja a vezetési törzsgyakorlatok, tűzoltási gyakorlatok, katasztrófa-felszámolási együttműködési gyakorlatok megszervezését és lebonyolítását, ellenőrzik, értékelik ezek végrehajtását. Konkrét káresemény során átveszik a káreset felszámolás irányítását

Valamennyi megyében létrejönnek a Katasztrófavédelmi Mobil Laboratóriumok (KML). Ezek rendeltetése a veszélyes (akár ismeretlen) anyagokkal kapcsolatos káresemények kezelése, nagyobb kiterjedésű, illetve időben elhúzódó kárfelszámolás esetén a beavatkozási állomány, a lakosság, az anyagi javak védelme, a beavatkozók, döntéshozók szakmai támogatása, a lakosság védelme érdekében javaslatok megfogalmazása.

Megalakításra került a hivatásos katasztrófavédelmi szervek önként jelentkezőiből speciális helyzetekben bevethető ún. Nehéz Városi Kutató- és Mentőcsapat, a HUNOR,¹⁸ mely alkalmas a bekövetkezett veszélyhelyzetek, katasztrófák során jelentkező speciális mentési feladatok ellátására, az elsőként beavatkozók megerősítésére. Magyarországon a HUNOR a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi, külföldön pedig Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapataként végzi tevékenységét. Működését a fővárosban 3, vidéken 8, míg külföldön 48 órán belül képes megkezdeni.

A másik megalakított önkéntes központi mentőszervezet az ún. Közepes Városi Kutató- és Mentőcsapat, a HUSZÁR,¹⁹ amelyet önkéntes különleges kutató-mentő egységek alkotnak. A HUSZÁR-csapat riasztását, vezetését és irányítását nemzetközi bevetés esetén a BM OKF végzi.

A mentőcsapatok 2012. október 18-án sikeres nemzetközi ENSZ INSARAG minősítő vizsgát tettek, amely vizsga öt év időtartamra szóló akkreditációt jelent számukra.²⁰

Az önkéntes mentőszervezetek tagjai a fent említett két központi szervezeten kívül a területi szervezetek ma már minden megyében meg vannak alakítva, tagjai esküt tettek, a szervezetek a BM OKF főigazgatójától csapatzászlót kaptak, létszámuk mintegy 1360 fő, és a helyi szervek jelenleg 63 szervezetben mintegy 1000 fővel. Feladataik az árvíz-védekezési és mentési képességek, komplex árvízi védekezés, a városi kutató és mentő (USAR) műszaki mentő képességek, kötéltechnikai mentés és vízi mentés.

Közösségi szolgálat – a tanuló ifjúság megszólítása

¹⁸ HUNOR: Hungarian National Organisation for Rescue Services

¹⁹ HUSZÁR: Hungarian Urban Search and Rescue

²⁰ ENSZ INSARAG: ENSZ Nemzetközi Kutató-Mentő Tanácsadó Csoport

Szeptember elsejével hatályba lépett a nemzeti köznevelésről szóló törvény, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló miniszteri rendelet. Utóbbi egyik újdonsága, hogy azoknak a középiskolásoknak, akik 2016. január 1-je után érettségiznek, ötven órányi közösségi szolgálatot kell teljesíteniük. A diákoknak erre a katasztrófavédelemnél is lehetőségük lesz. Közösségi szolgálatnak az a munka számít, amelynek során a diák a saját helyi közössége javát szolgáló, anyagi érdektől független tevékenységet folytat szervezett keretek között. Ilyennek számít a katasztrófavédelmi területen folytatható tevékenység is.

A katasztrófavédelem kiemelt célja a fiatalok katasztrófavédelmi felkészítése. Ehhez országsszerte lehetőséget biztosít a középiskolás diákok számára, hogy közösségi szolgálatukat a katasztrófavédelem szerveinél, a megyei igazgatóságokon, a kirendeltségeken, a tűzoltó-parancsnokságokon teljesítsék. A katasztrófavédelem a közösségi szolgálatra hozzá jelentkező fiatalokat bevonja a szervezet mindennapi tevékenységébe, részt vehetnek annak napi működésében, így maguk is átélhetik, miben áll a katasztrófák elleni védekezés. Közreműködhetnek a megelőzési, felkészülési feladatokban, például iskolai tűzriadók megszervezésében, felvilágosító tevékenységben, de a tanulók kiterjedt káresemények során részt vehetnek a beavatkozások háttértámogatásában is.

A diákok bekapcsolódhatnak a tűzmelegelőzés és a tűzvédelem, a polgári védelem, illetve az iparbiztonság szakterületének munkájába. Közreműködhetnek például az oktatási intézményük tűzriadó-tervének kidolgozásában, a terv gyakoroltatásában, az iskola tűzvédelmi rendszerének ellenőrzésében, tűzoltóversenyek előkészítésében, szervezésében, de akár az őket fogadó tűzoltólaktanya karbantartási munkáiban is.

A polgári védelem területével megismerkedni kívánók részt vehetnek a katasztrófakockázati helyszínek bejárásában, polgári védelmi gyakorlatok előkészítésében és végrehajtásában, ifjúsági versenyek előkészítésében és végrehajtásában, vagy éppen a polgári védelmi tervezéshez szükséges adatbázisok készítésében, vagy a lakosságfelkészítésben.

Az iparbiztonság iránt érdeklődő diák a veszélyesáru-szállítást nyomon követő rendszerek karbantartásában és alkalmazásában, illetve veszélyes üzemek bejárásán vehet részt, de tevékeny szerepet kaphat a katasztrófavédelmi műveleti labor járműveinek napi karbantartásában, üzemszerű működtetésében is.²¹

Ez az új intézmény, a katasztrófavédelemnél eltölthető közösségi szolgálat egy olyan hasznos új gyakorlati fórum, amely teljesítése során az érettségi előtt álló fiatalok megismerhetik a szervezet feladatrendszerét, kialakulhat bennük a biztonság, a katasztrófák megelőzése és a katasztrófák elleni védekezés iránti elkötelezettség, felelősség, és későbbi életük folyamán remélhetőleg többet tesznek majd saját és környezetük, ezáltal a társadalom biztonságáért.

* * *

²¹ Közösségi szolgálat a katasztrófavédelemnél

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1321 2012. szeptember 27.

A magyar katasztrófavédelem több mint 12 éves működése tapasztalatai alapján, a fellett hiányosságok kiküszöbölése céljából, alaprendeltetésének magasabb színvonalú feladat végrehajtása, a hatékonyabb megelőzés, hatósági munka, védekezés szervezése, a magasabb fokú biztonság garantálása érdekében napjainkra jelentősen megváltozott, egyben ezzel összefüggésben számos aktuális feladatot old meg.

A katasztrófavédelemben végbement változások több alrendszeret érintenek. A 2012. január elsejétől hatályos új katasztrófavédelmi törvény átalakította a feladatokat, azok megelőzés centrikussá váltak, megváltozott a védelem-igazgatás rendszere, átalakultak a hatáskörök, létrejött az egységes iparbiztonság, állami irányítás alá került a hivatásos tűzoltóság, megújult a polgári védelem, változások következtek be a gazdálkodás rendjében, melyekhez hatékonyságnövelő intézkedések is társulnak, korszerűsödött az önerős védekezés, a lakosság tájékoztatása, riasztása, a hivatásos állomány képzése.

Mindezek a Magyar Hadtudományi Társaság és a Mindenki hadtudománya által szervezett előadás keretében koránt sem adhatták teljes keresztmetszetét a katasztrófavédelem megújulásának, aktuális feladatainak, de felkelthetik az érdeklődést a katasztrófavédelem munkájában való részvételre, a téma aktualitására, további kutatására, figyelemmel kísérésére.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról

Muhoray Árpád: A 2001-es beregi árvíz tízedik évfordulóján túl. Belügyi Szemle, 60. évfolyam 2012/9. szám; pp.107–123., p. 118.

BM OKF: Nemzeti Katasztrófa Kockázat Értékelés, összeállította: Dr. Gyenes Zsuzsanna, 2011.

A BM OKF főigazgatójának beszédei különböző fórumokon;

Dr. Orbán Viktor miniszterelnök Úr beszéde a 2012. január 2-ai SYMA Csarnokban tartott ünnepi állománygyűlésén és csapatzászló átadó ünnepségén.

É/3468/2012. számú főigazgatói utasítással kiadott BM OKF Szervezeti és Működési Szabályzat.

Vadonatúj vízszállítók kilenc tűzoltóságon

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1438

2012.november 23.

Megújult rendszer, megújult környezetben

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1439

2012. november 26.

Közösségi szolgálat a katasztrófavédelemnél

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1321

2012. szeptember 27.